

GEMEENTE
Schagen

Document	Archeologische Quickscan
Plangebied	Zoeklocatie woningbouw P. Ottstraat, Schagerbrug, gemeente Schagen
Adviesnummer	19069
Opsteller(s)	drs. C.M. Soonius (regio archeoloog) & A.S. de Groot (archeoloog)
Datum	02-04-2019

Advies	IVO – Overig (Booronderzoek) (kosten initiatiefnemer)
	Mogelijke doorstart naar: IVO – Overig (Proefsleuvenonderzoek) (kosten initiatiefnemer)
Vervolgtraject	Archeologie West-Friesland verzoekt om overleg te plegen zodra de plannen concreter zijn (C.M. Soonius, 06-25272867). Indien in de planning staat om binnen het plangebied een woonwijk te realiseren, verzoekt Archeologie West-Friesland de initiatiefnemer een Plan van Aanpak (PvA) te laten opstellen door een gecertificeerde archeologische instelling of bedrijf. Het Plan van Aanpak dient voor aanvang te worden voorgelegd. Indien veraard veen in de ondergrond aanwezig is en/of een vegetatiehorizont op een dieper niveau, dient een proefsleuvenonderzoek te worden uitgevoerd. Bewoningsresten op het veen zijn in de regel niet goed op te sporen d.m.v. booronderzoek.

Archeologische Quickscan

1. Inleiding

Op verzoek van de gemeente Schagen (contactpersoon: Jos de Lange) is gekeken naar het aspect archeologie met betrekking tot de zoeklocatie voor woningbouw aan de P. Ottstraat in Schagerbrug, gemeente Schagen. Momenteel zijn hier de voetbalvelden van de voetbalvereniging Vesdo gelegen (afb. 1). Het plangebied heeft een omvang van ca. 3.3. ha. De bodemingrepen zijn nog niet bekend.

2. Bestemmingsplan en Beleidskaart archeologie

Het noordelijke deel van het plangebied bevindt zich binnen het Bestemmingsplan Buitengebied Zijpe¹, vastgesteld in 2016, en heeft een dubbelbestemming Waarde-Archeologie 3 (afb. 2). Dit betekent dat bij ingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 0,35 cm –Maaiveld rekening gehouden dient te worden met mogelijk aanwezige archeologische waarden.

¹ NL.IMRO.0441.BPBGZIJPE-VA03.

Het zuidelijke deel van het plangebied bevindt zich binnen het Bestemmingsplan Dorpen langs de Grote Sloot², vastgesteld op 09-05-2012 en heeft een dubbelbestemming Waarde-Archeologie 3 (afb. 2). Dit betekent dat bij ingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 0,35 cm –Maaiveld rekening gehouden dient te worden met mogelijk aanwezige archeologische waarden.

De vrijstellingsgrenzen zijn overgenomen van de beleidskaart van de voormalig gemeente Zijpe.³ Het plangebied ligt in de polder C. Volgens de beleidskaart kan dit deel van de gemeente archeologische waarden bevatten, maar de ligging is nog onbekend. Er kunnen zowel resten aanwezig zijn van nederzetting en ontginningen uit de prehistorie, Romeinse tijd of (Vroege) Middeleeuwen, waarvan de positie van tevoren niet of moeilijk is in te schatten. Nabij het plangebied, juist buiten de Westfriese Omringdijk, zijn sporen van bewoning op het veen uit de Romeinse tijd aangetroffen tijdens de aanleg van een gassleuf (oranje op afb. 2).

Afbeelding 1. Ligging plangebied op een luchtfoto (bron: PDOK).

² NL.IMRO.0476.BP002H0001-0401.

³ Alders & Husken 2007.

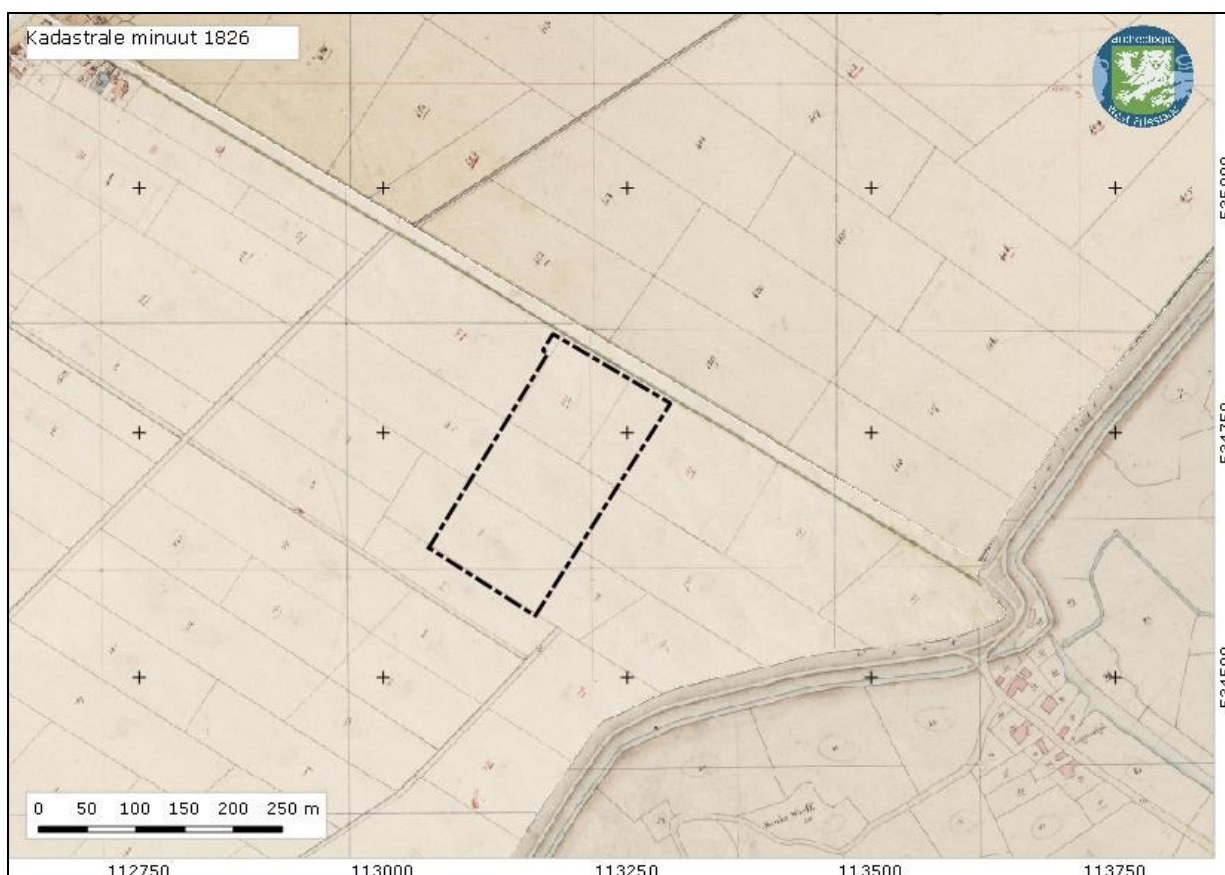
Afbeelding 2. Ligging plangebied op de beleidskaart archeologie.

3. Cultuurhistorische achtergrond

Het plangebied ligt in de polder C van de Polder Zijpe, ten westen van de Grote Sloot. Bij de eerste bedijking van de Zijpe in 1552-1553 zijn op verschillende plaatsen sporen van vroegere bewoning aangetroffen. De meeste van deze sporen lagen onder het zand in goede zwarte aarde. De exacte locatie van deze vondsten is niet bekend. Na de bedijking begaven de dijken van de polder het tweemaal (in 1555 en 1570) en in 1573 werd de polder met opzet geïnundeerd om de opmars van de Spanjaarden een halt toe te roepen.

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. Op 17de eeuwse kaarten is binnen het plangebied geen bebouwing zichtbaar. Op de kadastrale minuut uit 1823 (afb. 3) is eveneens geen bebouwing zichtbaar. Alle percelen waren in die tijd in gebruik als weiland. Het meest zuidelijke perceel binnen het plangebied (nr. 745) was in eigendom van de Gereformeerde kerk van Schagen. Het middelste perceel (nr. 742) was in bezit van het bestuur van de polder Zijpe en de percelen langs de Schagerweg (nr. 738 en 739) waren in bezit van ene Dirk Keesom.

Op basis van het historisch kaartmateriaal geldt een zeer lage archeologische verwachting voor huisplaatsen uit de Nieuwe tijd (dus van na de bedijking).

Afbeelding 3. Ligging plangebied op de kadastrale minuutkaart uit 1826.

4. Archeologische en geologische bronnen

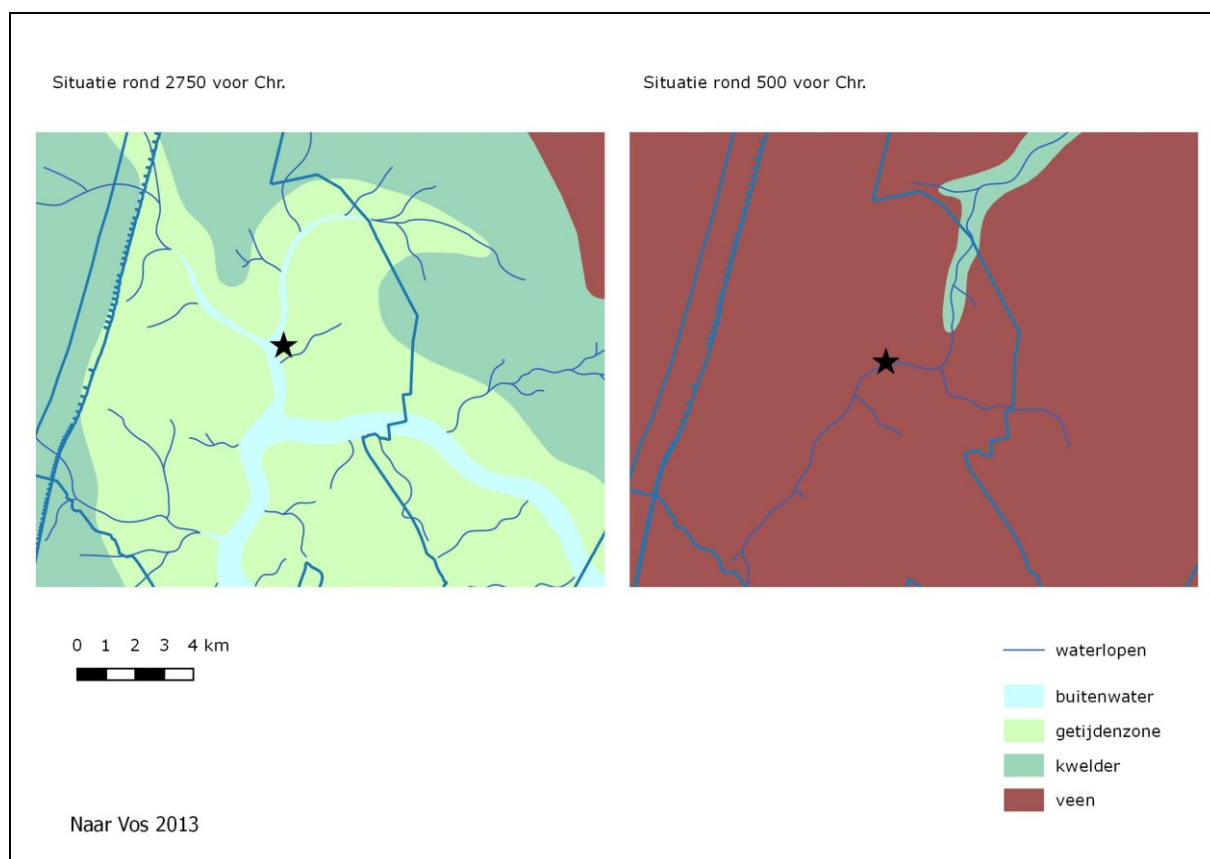
Het plangebied ligt in de kustzone van Noord-Holland. Op de paleogeografische kaart van 2750 voor Chr. ligt het plangebied in de getijdenzone (afb. 4).⁴ Op oeverwallen langs de getijdengeulen was in principe bewoning mogelijk in de prehistorie. Vanaf ca. 1500 voor Chr. raakte de omgeving van het plangebied bedekt met een veenpakket. Op dit veenpakket was bewoning mogelijk in de IJzertijd of Romeinse tijd (situatie rond 500 voor Chr. zie afb. 4.). Het veenpakket is mogelijk voor een deel geërodeerd onder invloed van de zee, die na de Romeinse tijd weer vat op het gebied krijgt. De overwegend kleiige afzettingen kunnen ook conserverend gewerkt hebben voor het Romeinse niveau.

In Archis staan verschillende onderzoeken vermeld (afb. 5) in de omgeving van het plangebied. De dichtstbijzijnde is in december 2014 een verkennend booronderzoek uitgevoerd door De Steekproef ten behoeve van het Bestemmingsplan P. Ottstraat.⁵ Tijdens dit veldonderzoek zijn 15 boringen gezet. Het archeologisch bedrijf heeft vervolgens de geplande ontwikkeling vrijgegeven, aangezien er geen archeologische laag werd aangetroffen in de boringen. In boring 4, 5, 6 en 13 kon een veraard veenpakket worden aangetoond op een diepte tussen 60 en 90 cm –Maaiveld. Op dit pakket is in principe bewoning mogelijk geweest in de Romeinse tijd.

De gekozen onderzoeksmethode (verkennend booronderzoek) is niet toereikend om archeologische waarden op te sporen. In april 2017 heeft Archeologie West-Friesland samen met de Archeologische werkgroep Schagen toch nog meegekeken bij de graafwerkzaamheden ten behoeve van de nieuwbouw. Daarbij konden verveende stroken worden aangewezen die mogelijk uit de IJzertijd dateren.

⁴ Vos & de Vries 2013.

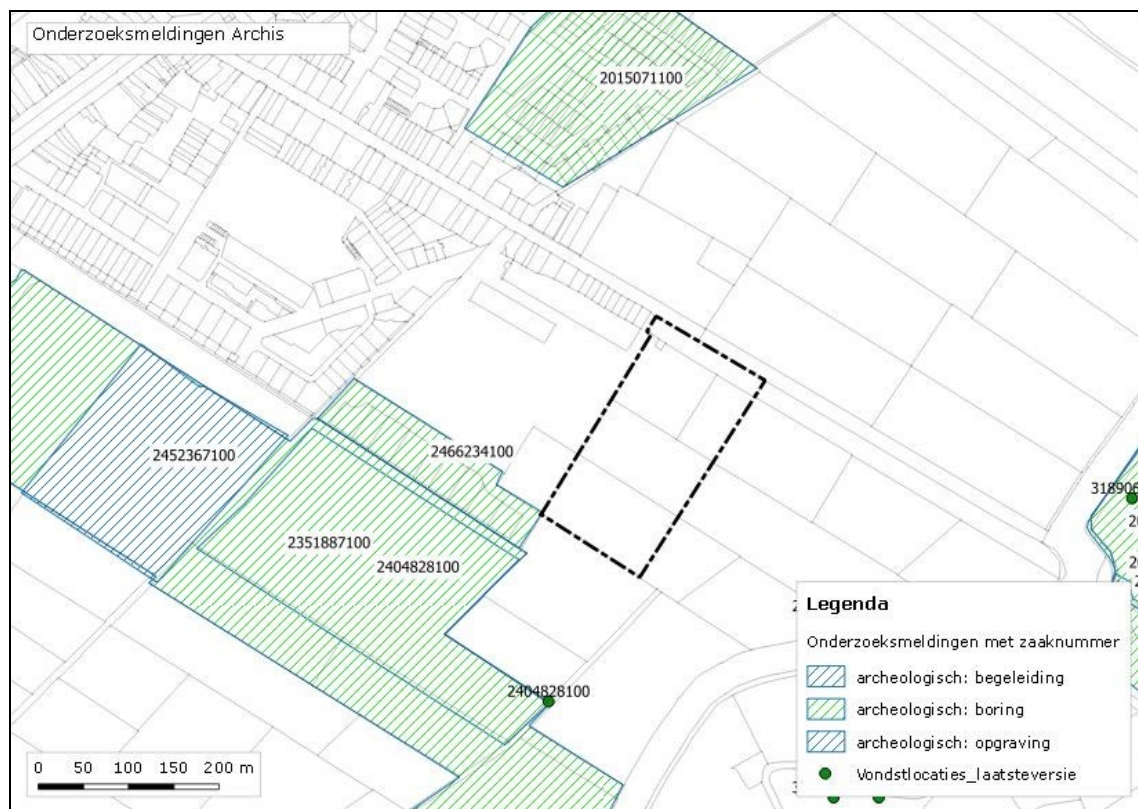
⁵ Exaltus 2014: archis-zaaknummer 2466234100.

Afbeelding 4. Globale ligging plangebied (zwarte ster) op paleogeografische kaart rond 2750 en 500 voor Chr.

In april 2014 heeft de Archeologische Werkgroep Schagen waarnemingen gedaan bij een te graven waterberging (zie afb. 5: archis-zaaknummer 2452367100). Deze waterberging was archeologisch gezien vrijgegeven. Naast zeer fraaie profielen met oeverwallen (afb. 6), die in de prehistorie bewoond zijn geweest (mondelinge mededeling F. Diederik), werd veel aardewerk gevonden. In augustus 2014 heeft de Archeologische Werkgroep Schagen hier een archeologische opgraving uitgevoerd⁶. De vrijwilligers hebben in 14 dagen een werkput van 40 bij 12 meter blootgelegd. Hierbij werden gedeelten van twee nederzettingen uit de periode 2de eeuw voor Chr.- 2de eeuw na Chr. gevonden. De nederzettingen bevonden zich op het veen (zie afb. 4: 500 voor Chr.). Dat het terrein aanvankelijk was vrijgegeven komt door de vele middeleeuwse verstoringen (veenwinning: fig. 8) en het feit dat booronderzoek in een voormalig veengebied niet de meest geschikte methode is om archeologische waarden te lokaliseren. Het is onmogelijk om onderscheid te maken tussen natuurlijke lagen (veraard) veen en cultuurlagen. De kans op vondstmateriaal in de boor is klein. De grondsporen in de aangrenzende waterberging liggen vrijwel direct onder de bouwvoor, deels afgedekt door een dun kleidek (afb. 7). Op grotere diepte zijn ook oeverwallen met begroeiingshorizonten aanwezig waar mogelijk in de prehistorie bewoning op mogelijk was (zie afb. 4 en 6).

⁶ Diederik 2015: archis-zaaknummer 2452367100

Afbeelding 5. Ligging plangebied (zwarte stippellijn) op onderzoeks- en vondstmeldinglaag uit Archis.

Afbeelding 6. Voorbeeld van twee oeverwallen met kreek in het Laagpakket van Wormer in Schagerbrug (foto F. Diederik).

Afbeelding 7. Onderzoek in de delen van het veengebied dat niet was weggegraven door de middeleeuwen (foto Archeologische Werkgroep Schagen).

Afbeelding 8. Alle lichtgekleurde delen zijn oude veengaten die zijn opgevuld met klei (foto F.Diederik).

5. Conclusie

Het staat mogelijk in de planning een woonwijk te realiseren aan de P. Ottstraat in Schagerbrug. Het plangebied heeft een omvang van ca. 3,3 ha en overschrijdt daarmee de vrijstellingsgrenzen uit de geldende bestemmingsplannen en de beleidskaart archeologie van de voormalige gemeente Zijpe.

Voor het plangebied geldt op basis van archeologisch onderzoek in de directe omgeving een hoge verwachting voor vindplaatsen uit de IJzertijd-Romeinse tijd. Deze vindplaatsen bevinden zich op het veen. Indien dit veen nog aanwezig is in de ondergrond kunnen hier goed geconserveerde overblijfselen uit de IJzertijd en/of Romeinse tijd worden aangetroffen. Onder het veen kunnen in de top van oeverwallen vegetatiehorizonten aanwezig zijn met een middelhoge verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie. Voor vindplaatsen uit de Middeleeuwen geldt een onbekende verwachting. Huisplaatsen uit de Nieuwe tijd (van na de bedijking) worden op basis van historisch kaartmateriaal niet verwacht.

6. Advies

Op basis van de hoge archeologische verwachting is indien op de locatie van het plangebied een woonwijk wordt gerealiseerd, een archeologisch onderzoek in het kader van de AMZ-cyclus vereist. Het archeologisch onderzoek dient te bestaan uit een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van een verkennend booronderzoek. Als leidraad voor het booronderzoek dient een door het bevoegd gezag goedgekeurd Plan van Aanpak te worden opgesteld. In bovenstaande quickscan is voor het plangebied een gespecificeerde archeologische verwachting geformuleerd. Deze gespecificeerde verwachting dient in het booronderzoek te worden getoetst.

Vanwege de aard van de archeologische resten uit met name de IJzertijd of Romeinse tijd (geen vondst- of cultuurdag aanwezig, weinig vondstmateriaal) is booronderzoek niet geschikt voor het opsporen van vindplaatsen. Doel van het verkennend booronderzoek is daarom tweeledig:

- het in kaart brengen van het veenlandschap en prehistorische landschap en daarmee de mogelijkheden voor bewoning in het Neolithicum tot de Middeleeuwen. Hierbij dient te worden vermeld dat een gestapeld landschap aanwezig kan zijn;
- bepalen van de intactheid van de bodem.

Een dergelijk onderzoek dient te worden uitgevoerd door een gecertificeerd archeologisch(e) bedrijf of instelling. De kosten van een dergelijk onderzoek zijn, conform de Erfgoedwet (hoofdstuk 9 § 1), voor rekening van de initiatiefnemer.

Op basis van bovengenoemd archeologisch onderzoek zijn in principe vier opties mogelijk:

- het terrein wordt vrijgegeven, omdat er geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
- indien blijkt dat de archeologische resten grotendeels zijn verstoord, kan er een bouwbegeleiding worden geadviseerd;
- archeologische waarden worden in de bodem veiliggesteld (behoud in situ). Indien niet dieper dan 40 cm wordt verstoord, is het mogelijk eventuele archeologische resten in situ te bewaren;
- potentieel aanwezige archeologische waarden worden nader opgespoord door middel van het graven van proefsleuven.

Dit betekent dat als na het booronderzoek blijkt dat veraard veen in de ondergrond en/of een vegetatiehorizont op een dieper niveau aanwezig is, vervolgens een proefsleuvenonderzoek nodig is. Bewoningsresten op het veen zijn in de regel namelijk niet goed op te sporen door middel van booronderzoek.

Archeologie West-Friesland verzoekt om overleg te plegen zodra de plannen wat concreter zijn (C.M. Soonius, 06-25272867).

7. Bronnen

AHN2 (www.ahn.nl)

Archis 3.0

Alders, G.P. & S. Husken, 2007. Beleidsnota Archeologie 2007 gemeente Zijpe. *SCENH-rapport cultuurhistorie* 28. Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland, Wormer.

Bex, J., 2012. Archeologisch onderzoek waterberging Schoen en Schagerbrug, gemeente Zijpe: bureauonderzoek. *Grontmij Archeologische Rapporten* 1154. Grontmij, Houten.

Bex, J., 2013. Archeologisch onderzoek waterberging Schoen en Schagerbrug, gemeente Zijpe: Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen, verkennende fase. *Grontmij Archeologische Rapporten* 1264. Grontmij, Houten

Diederik, F., 2015. Schagen – Schagerbrug. Nieuwe Waterberging. In: De Archeologische Kroniek van Noord-Holland 2014. Pagina 88-90.

Exaltus, R., 2014. Schagerbrug, zuidelijk verlengde van P. Ottstraat, gemeente Schagen (NH.). Een inventariserend veldonderzoek. *Steekproefrapport* 2014-12-08Z. De Steekproef, Zuidhorn.

Ilson, P., 2013. Plangebied Schagerbrug, gemeente Schagen; archeologische begeleiding (protocol opgraven). *RAAP-rapport* 2711. Archeologisch Adviesbureau RAAP, Weesp.

Vos, P. & S. de Vries, 2013: 2e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0). Deltares, Utrecht. Op 20-04-2017 gedownload van www.archeologieinnederland.nl.

Westfries Archief